

Коновальчук І. М., А. М. Іскрижицька// Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т.І. Шанскова – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2021. – С. 19 – 23.

А. М. Іскрижицька,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри початкової освіти
та культури фахової мови **Коновальчук І.М.**
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)

Гра як засіб виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку

Дошкільний вік є найважливішим етапом у розвитку особистості. Саме в цей період дитина починає освоювати навколишній світ, учиться взаємодіяти з дітьми, проходить перші етапи в своєму розвитку. Важливу роль у становленні особистості має виховання моральних якостей. Виховувати моральні якості важливо в старшому дошкільному віці, бо діти починають розуміти сенс таких якостей, як: доброта, чуйність, справедливість, чесність. Найефективніше виховуються моральні якості в грі. Гра є тим видом діяльності, в якому формується особистість, збагачується її внутрішній світ.

Виховання моральних якостей у дітей дошкільного віку описується в таких нормативно-правових документах: закон України "Про дошкільну освіту", Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, в програмах

"Українське дошкілля", "Я у Світі", "Впевнений старт", де зазначається значущість виховання моральних якостей у дошкільників.

Виховання моральних якостей – актуальна тема в дошкільній педагогіці, тому що старший дошкільний вік є сприятливим для морального виховання. І від того, які якості дорослий сформує в дітей, буде залежати їх подальше формування життєвої позиції, становище в соціумі.

Виховання моральних якостей висвітлюються у працях видатних педагогів і психологів: Л. Божович, Л. Виготського, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, О. Запорожця, В. Сухомлинського, Г. Костюка, С. Рубінштейна тощо.

Мета статті полягає в аналізі гри як засобу виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку.

В.Чепиков, зазначав: "Моральна якість – це сукупність психічних процесів, станів і властивостей, які характеризують потребісно-мотиваційну, інтелектуально-чуттєву, поведінково-вольову сфери особистості, структура яких визначають ставлення до навколишньої дійсності, що проявляються в поведінці і діяльності" [1].

Моральне виховання – цілеспрямований процес, у результаті якого формуються моральні якості [2]. У дітей старшого дошкільного віку розвиваються усвідомлені уявлення про сміливість, відвагу, скромність, ввічливість, працьовитість, справедливість, дбайливість, чуйність, правдивість на позитивних прикладах літературних героїв або на прикладі життєвих ситуацій, які створюються у грі. Також складаються уявлення про негативні й аморальні якості: жадібність, хитрість, брехливість, жорстокість, боягузтво.

Виховання моральних якостей дітей старшого дошкільного віку слід здійснювати шляхом організації колективного життя й діяльності дітей. При вихованні моральних якостей найкраще використовувати гру.

Видатний український педагог В. Сухомлинський зазначав: "Без гри немає і не може бути повноцінного розвитку. Гра – це величезне світле вікно,

через яке в духовний світ дитини вливається цілющий потік уявлень, понять. Гра – це іскра, що запалює вогник допитливості" [3]. Дитяча гра – це розважальна діяльність, спрямована на відтворення й засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого в соціально закріплених способах предметних дій і нормах суспільних взаємовідносин; гра – це активна форма пізнання навколишньої дійсності; гра – це свідомо і цілеспрямована діяльність [5].

Найбільш актуальним для дошкільників є творчі, режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, будівельно-конструктивні ігри.

У ході творчих ігор діти старшого дошкільного віку беруть на себе певні ролі й підпорядковуються правилам, вимагаючи й від інших дітей їх дотримання. З огляду на цю особливість творчих ігор, дорослому важливо грамотно керувати грою дітей, щоб донести до них моральні норми, правила.

Дидактичні ігри є осмисленою для дітей діяльністю, в яку вони охоче включаються. Гра повинна давати можливість застосовувати на практиці те, що йому знайоме, і спонукати до засвоєння нового. У дошкільників формуються моральні уявлення про дбайливе ставлення до оточуючих предметів, про взаємини з однолітками й дорослими, про позитивні й негативні якості особистості. У вихованні моральних якостей особлива роль належить змісту і правилам гри. Зміст і правила гри для дітей старшого дошкільного віку ускладнюються.

Рухливі ігри спрямовані на зміцнення здоров'я, поліпшення загальної фізичної підготовленості дітей. Відмінна риса рухливих ігор – їх емоційність, що є не менш важливим при вихованні моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку.

Діти старшого дошкільного віку починають розуміти сенс моральних вимог і правил, у них розвивається здатність передбачати наслідки своїх вчинків. У дітей виникає певний рівень самосвідомості й вольової регуляції поведінки. Тобто в дитини виникає досить стійка система ставлень до себе, до людей, до навколишнього світу, а це у свою чергу слугує виникненню таких вольових якостей: наполегливість, самостійність, цілеспрямованість. У

старшому дошкільному віці формується самосвідомість, завдяки інтенсивному інтелектуальному й особистісному розвитку, з'являється самооцінка. Дитина набуває вміння оцінювати дії інших людей, а потім – власні дії, моральні якості й уміння. У дітей формуються початкові знання про Батьківщину, про життя народів нашої країни. На цій основі починають розвиватися високі моральні почуття: патріотизм, інтернаціоналізм, громадянськість. У цьому віці зростають можливості виховання довірливості поведінки, що пов'язано з активним розвитком вольових процесів. Діти можуть підпорядковувати свої вчинки висунутим вимогам, на цій основі формуються такі якості: дисциплінованість, самостійність, організованість. Формування будь-якої якості повинно проходити усвідомлено. У дітей повинно з'явитися бажання їх опанувати. Тому дітям необхідно оволодіти знаннями, на основі яких будуть складатися уявлення про сутність моральних якостей.

Отже, виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку є одним із завдань закладу дошкільної освіти. Правильно організована робота з морального виховання, безсумнівно, дасть свої результати, і на основі цього в дітей старшого дошкільного віку будуть сформовані моральні якості, які мають бути в даному віці. Тому вкрай важливо, щоб поруч знаходився уважний і чуйний дорослий, котрий зможе направити й підказати, похвалити й підтримати.

Список використаних джерел

1. Щербань П. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. 207с.
2. Лохвицька Л. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку "Скарбниця моралі". Тернопіль : Мандрівець, 2014. 24 с.
3. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. К. : Рад. шк., 1972. 244 с.

4. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., спеціальність "дошкільне виховання". Київ : ВД "Слово", 2004. 352 с.

5. Федорова М. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку : навч. посіб. Житомир : ФОП Левковець, 2018. 105 с.